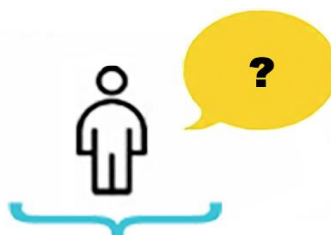

GIDSEN VOOR PERSONEN MET EEN VERSTANDELIJKE BEPERKING

NIET ALLE BEPERKINGEN ZIEN ER ZO UIT

SOMS ZIEN ZE ER ZO UIT

**R
E
S
P
E
C
T
T
A
L
E
N
T**

VERSTANDELIJK (ON)BEPERKT

GELIEVE MIJ NIET (OP DE OPENBARE) WEG TE GOOIEN

VU: KRISTA TELEMANS, F. DE MERODESTRAAT 18, 2800 MECHELEN

PASFORM

BOUWEN AAN EEN INCLUSIEVE SAMENLEVING

www.pasform.be

1. Uitgangspunt

Je hebt waarschijnlijk al gehoord van een inclusieve samenleving, een samenleving waarin iedereen zich overal welkom voelt. Iedereen vindt dit een mooi idee.

Er is nog een hele weg af te leggen tot de samenleving echt inclusief is, ook voor personen met een verstandelijke beperking.

Iedere mens, dus ook iemand met een verstandelijke beperking, heeft recht op cultuurparticipatie. Cultuurparticipatie draagt ertoe bij dat mensen kansen krijgen om persoonlijk te groeien en zich thuis te voelen in een groep en in de samenleving. We gaan er van uit dat iedereen kan en wil leren. Hierbij is het belangrijk om uit te gaan van de mogelijkheden van mensen. Leren hoeft niet enkel verbaal te zijn. Je kan ook leren door te ervaren, door te doen, door te beleven. 'Levenslang' en 'levensbreed' leren is de boodschap. Naast het inhoudelijke, dragen het groepsgebeuren en de betrokkenheid op het thema bij tot het slagen hiervan.

Mensen met een verstandelijke beperking ervaren vaak drempels om deel te nemen aan gegidste rondleidingen. Toch bezitten ze zeker de mogelijkheden om deel te nemen aan het culturele leven mits enkele aanpassingen en een open houding van iedereen.

Gidsen willen hun rondleidingen wel aanpassen voor mensen met een verstandelijke beperking, maar hebben vaak weinig knowhow. Er wordt binnen de gidsenopleiding nog te weinig aandacht aan gegeven.

Door een pakket te ontwikkelen waar informatie en tips wordt aangeboden aan gidsen of mensen die een rondleiding willen voorbereiden, willen we volgende doelstellingen realiseren:

- Drempelverlagend werken voor personen met een verstandelijke beperking om deel te nemen aan het bestaande, culturele aanbod

- Sensibiliserend werken ten opzichte van gidsen in heel Vlaanderen: de doelgroep leren kennen, tips om rondleidingen aan te passen, ...

De uitdaging voor de gids ligt erin zijn gekende, vertrouwde rondleiding/gidsbeurt onder de loep te nemen, in vraag te stellen en aan te passen aan de doelgroep.

Ieder mens heeft tijdens zijn leven wel eens te kampen met een beperking:

- Als kind (te klein, onmondig, ...)
- Met een gebroken been
- Tijdens een zwangerschap
- In een vreemd land waar je de gewoontes niet kent
- Als oudere (moeilijker te been, ...)

Een toegankelijk aanbod komt uiteindelijk iedereen ten goede. Ook voor personen zonder beperkingen is het vaak aangenaam om te genieten van een comfortabel, toegankelijk aanbod. Dit maakt dat je inspanningen als gids niet voor één specifieke doelgroep vruchten afwerpt, maar voor alle deelnemers uit je groep!

Mensen met een verstandelijke beperking zijn een verrijking voor de gids door hun spontaniteit en verscheidenheid.

2. Wat is een verstandelijke beperking?

Er bestaat eigenlijk **geen allesomvattende definitie voor personen** met een verstandelijke beperking. Iedere persoon is anders: een ander karakter, andere mogelijkheden en beperkingen, andere interesses, ...

Een **individuele benadering** is dus van belang. Dit wil ook zeggen dat groepen steeds heel verschillend zijn, naargelang de grootte van de groep, de verschillende karakters, de verschillende interesses en mogelijkheden van de deelnemers. Vaak moet een begeleider flexibel zijn en kunnen inspelen op bepaalde gebeurtenissen.

Een verstandelijke handicap, zoals gedefinieerd in de DSM-V en omschreven in het Classificerend Diagnostisch Protocol (CPD, 2017), is een stoornis die ontstaat tijdens de **ontwikkelingsperiode** en die zowel beperkingen in het **intellectueel functioneren** omvat als beperkingen in het **adaptief functioneren** op conceptueel, sociaal en praktisch vlak (American Psychiatric Association, 2013).

Voor de diagnose verstandelijke beperking moet voldaan worden aan drie criteria:

- **Intelligentietekort:** de persoon heeft een duidelijke beperking in het intellectueel functioneren (IQ 70 of lager). Het intellectueel functioneren wordt gemeten d.m.v. intelligentietests. Bij zeer jonge kinderen wordt dat bepaald op basis van een inschatting, via observatie of via bepaling van het ontwikkelingsniveau/ontwikkelingsquotiënt, waarbij men verstandelijk significant onder het gemiddelde functioneert.
- **Tekorten in het adaptief gedrag:** de persoon ondervindt gelijktijdig aanwezige tekorten in of beperkingen van het huidig sociaal aanpassingsgedrag. Bijgevolg slaagt de betrokkene er niet in te voldoen aan de standaarden die bij zijn of haar leeftijd verwacht kunnen worden binnen zijn of haar culturele achtergrond. Hoewel het niet gemakkelijk is hiervoor meetinstrumenten te maken, zijn er toch een aantal observatieschalen ontwikkeld.

- Het ontwikkelingscriterium: de beperkingen moeten voor het 18e levensjaar begonnen te zijn. Er is dus sprake van een ontwikkelingsstoornis.

Verstandelijke beperking wordt dus niet louter gezien als een stoornis in het cognitief functioneren. Mensen met een verstandelijke beperking hebben ondersteuning nodig om te kunnen functioneren in het dagelijks leven: ondersteuning bij communicatieve vaardigheden, zelfzorg, vaardigheden m.b.t. wonen, sociale vaardigheden, gebruiken van de voor ieder toegankelijke dienstverlening, vrije tijd, arbeid, Aanpassingen in de omgeving of hulpmiddelen kunnen de zelfstandigheid vergroten.

Belangrijk is dat bij personen met een verstandelijke beperking niet alleen gekeken wordt naar de ondersteuningsnoden, maar ook naar mogelijkheden en talenten. Er is veel meer aandacht voor de sterktes en het groeipotentieel. Men bouwt een netwerk uit rond de persoon met een verstandelijke handicap; professionele ondersteuning wordt ingeschakeld als het natuurlijk netwerk deze ondersteuning nodig heeft.

Verstandelijke beperking wordt niet meer gezien als een geïsoleerd kenmerk van een persoon maar als een samenspel tussen:

- de mogelijkheden en de ondersteuningsnoden van de persoon enerzijds
- en de verwachtingen en eisen van de omgeving anderzijds.

Oorzaken

Een verstandelijke beperking kan veroorzaakt worden door :

- biologische/organische factoren
- en/of milieufactoren (socio-culturele factoren).

De oorzaak is meestal niet juist te duiden omdat meerdere factoren meespelen en deze factoren mekaar nog eens onderling beïnvloeden.

Binnen de biologische oorzaken maken we een onderscheid tussen **erfelijke oorzaken** (chromosomale en genetische afwijkingen) en **verworven afwijkingen** (niet-aangeboren hersenletsel, NAH).

Bij de groep personen met een ernstige of diepe verstandelijke beperking vormen vooral de organische factoren de oorzaak van de handicap.

Daarentegen zullen bij de groep personen met een lichte verstandelijke beperking de sociaal-culturele invloeden een veel belangrijkere rol gaan spelen (de meeste van deze personen komen inderdaad uit lage sociale milieus met andere normen op gebied van opvoeding, onderwijs, vrije tijdsbesteding, ...).

Niveau van functioneren

Eerder vermelden we al dat iedere persoon met een verstandelijke beperking anders is: een ander karakter, andere mogelijkheden en beperkingen, andere interesses, ... Er is een groot verschil in **niveau van functioneren** binnen de groep van personen met een verstandelijke beperking. Bij het gidsen moeten we ook rekening houden met dit niveau.

In de literatuur maakt men verdere indelingen binnen de groep van personen met een verstandelijke beperking naargelang het niveau van functioneren. De meeste indelingen die men in de literatuur terugvindt, zijn indelingen op basis van het **intellectueel functioneren**. Door middel van intelligentietests kan men immers iemands intelligentiequotiënt (I.Q.) "meten".

Uitgaande van het getal 100 is een grove indeling gemaakt van niveaus van begaafdheid. Mensen met een I.Q. rond 100 tot 120 noemen we normaal begaafd; daarboven zijn mensen meer dan normaal begaafd; eronder vinden we de groep zwakbegaafden of minder-begaafden (I.Q. tussen 80 en 100) en persoon met een verstandelijke beperking (I.Q. lager dan 80).

De ernst van de verstandelijke beperking wordt onderverdeeld in:

- Licht (I.Q. 50/55 - 70/80)
- Matig (I.Q. 35/40 - 50/55)
- Ernstig (I.Q. 20/25 - 35/40)
- Diep (I.Q. < 20/25)

Meer en meer legt men minder nadruk op de IQ en meer op de **nood aan ondersteuning**. Men stelt daarentegen een onderverdeling voor waarbij onderzocht wordt welke ondersteunende functies en activiteiten er nodig zijn en de mate waarin ondersteuning moet worden geboden.

3. Ervaringsdeskundigen met een verstandelijke beperking aan het woord

- Onze **hersenen** werken anders of trager dan bij de meeste mensen. Daarom zijn sommige dingen moeilijk.
- Een verstandelijke beperking heb je vaak vanaf je **geboorte**, hier kan je niets aan veranderen.
- In de loop van ons leven leerden we vaak **op een later moment** dan de meeste kinderen van die leeftijd (lopen, fietsen, praten...). Dit wil niet zeggen dat we niet kunnen **bijleren**. Dat kunnen we ons leven lang.
- Vaak hebben we ook nog een **bijkomende beperking** (bv. een fysieke beperking, auditieve of visuele beperking). Die kan je zien, de verstandelijke beperking niet.
- Het helpt als we niet te veel **informatie** in één keer krijgen en als deze informatie goed gestructureerd is.
- Onze **gedachten** omzetten in woorden is moeilijk, zeker als we deze moeten opschrijven.
- Ook in **het omgaan met anderen** hebben we ondersteuning nodig. We maken dus vaak afspraken.
- **Begeleiding krijgen** is heel belangrijk maar ook een moeilijk evenwicht : het is fijn als iemand je goed kent, want die weet wat je zelf kan en wat niet. Je moet elkaar dus goed kennen en ook **vertrouwen** kunnen geven. Betutteling vinden we vervelend.
- Onze plaats in de samenleving vinden is vaak **een zoektocht** : we wisselden van school, we zoeken een job die echt bij ons past, we verhuizen meermaals, een hobbyclub vinden is moeilijk... Deze veranderingen gaan niet vanzelf en vragen een inspanning.

- Een verstandelijke beperking is voor ieder van ons **anders**, we zijn verschillend in onze beperkingen.
- We **dromen** waar ook anderen van onze leeftijd van dromen : een goede job, een goede thuis, geluk, gezondheid...
- We hebben een **eigen mening** en kunnen **keuzes maken**. We hebben graag als er iets beslist of geregeld moet worden, dat je ook vraagt wat wij er van vinden. Wij kunnen dan vertellen wat ervan vinden. Onze mening telt ook. Als je iets over ons wil weten, mag je het ons ook gewoon vragen.

Kijk naar ons, kijk niet weg

Want zo weten wij dat je het niet meent

Wij kunnen van jullie leren maar jullie van ons ook

Neem ons zoals we zijn en je gaat zien dat we zijn zoals jij

Patricia Reniers: gedicht gemaakt tijdens de opleiding ervaringsdeskundigen

4. Mogelijke drempels ivm toegankelijke cultuur

Er stellen zich een aantal praktische problemen en drempels die ervoor zorgen dat personen met een verstandelijke beperking niet kunnen deelnemen aan gegidste rondleidingen:

- Bij grote evenementen is het vaak **te druk** om met een groep op een goede manier iets te kunnen tonen of uitleg te geven. Denk maar aan: open monumentendag, kerstmarkten, grote muzikale evenementen, tentoonstellingen die pas openen...
- Musea, tentoonstellingen ... zijn soms **moeilijk te bereiken met het openbaar vervoer**.

Voorstellingen in culturele centra en optredens zijn vaak 's avonds en dan hebben mensen geen mogelijkheid meer om zelfstandig naar huis terug te keren.

- Vaak is **de drempel te groot** om de weg naar culturele centra, bibliotheken en musea te vinden: brochures en info zijn vaak te moeilijk, zo ook de bestaande rondleidingen en de voorstelling van het materiaal (zie ook hieronder).
- De gids past zich niet volledig aan aan het niveau van dit doelpubliek. Daardoor blijven deelnemers niet geboeid.

Ook in musea zijn er belemmerende factoren:

- Er wordt soms te veel in één ruimte geplaatst (chaotisch)
- Er is weinig ruimte om met een groep te werken
- Onvoldoende aantrekkelijk (te veel tekst, ...) het moet uitnodigen en de aandacht trekken
- Voorwerpen worden uitgesteld maar niet in hun context geplaatst
- Je mag vaak niets aanraken
- Meestal mag je alleen kijken en luisteren (iets doen is ook belangrijk)
- Touch-screens en andere animatie zijn vaak te moeilijk of onoverzichtelijk
- Rondleidingen voor kinderen zijn vaak te 'kinderachtig' en niet op maat.

5. Concrete tips

Voor het gidsen geven we je naast algemene tips, praktische tips rond de inhoud, de manier waarop je de inhoud brengt (taal en methodieken), hoe je communiceert met de groep, tips rond de groep maar bovenal dat je rekening houdt met de beperking waar nodig en dat je voor de rest zo gewoon mogelijk gidst! De juiste basishouding van een gids is voor elke deelnemer belangrijk.

Algemeen:

- ✓ Een rondleiding duurt **maximum 2 uur**.

Personen met een verstandelijke beperking hebben een beperkte aandacht en geringe taakspanning. Ze geraken sneller fysiek en mentaal vermoeid. Een persoon die overbelast is (fysiek of mentaal), gaat storend werken op de anderen. Maak daarom de rondleiding niet te lang.

- ✓ **Hou de kostprijs laag.**

Personen met een beperking voorzien eerst in de basisondersteuning die ze nodig hebben. Vaak houden ze dan geen geld meer over voor vrije tijd. Bovendien zijn er extra kosten om mee rekening te houden bij vrijetijdsactiviteiten: vervoer (bv. taxi), begeleiding, ...

De groep:

- ✓ Werk met **kleine groepen: maximum tien personen**.
- ✓ Vraag eventueel **op voorhand info over de groepssamenstelling**:
 - niveau van de deelnemers: wie gaat er mee op de rondleiding?
 - leeftijd
 - ervaring van de deelnemers met rondleidingen en cultuur (= voorkennis = de beginsituatie)

- verwachtingen/speciale wensen

Een goede voorbereiding is het halve werk. Bij elke groep die je gidst, is het belangrijk dat je de groep observeert en je aanpast aan de groep. Hoe meer je van de groep weet, hoe meer je rondleiding of gidsbeurt bruikbaar is voor iedereen. Tracht zoveel mogelijk info te verzamelen!

✓ **Tracht je te verplaatsen in de groep:**

Wat willen ze weten, wat is hun interesselijfn, wat is hun achtergrond?... (wees empathisch). Een gids moet de inhoud interpreteren in functie van de groep. De gids moet informatie selecteren, maar deze ook structureren en met elkaar verbinden, afgestemd op de doelgroep (zie competentieprofiel).

Taalgebruik:

✓ **Vermijd moeilijke woorden, moeilijke uitleg en opsommingen.**

Wat moeilijk is, kan zeker, maar breng het op eenvoudige manier. Spreek in korte zinnen.

✓ **Spreek niet te snel.**

Personen met een verstandelijke beperking verwerken info trager. Ze hebben tijd nodig om info te verwerken en op te slaan. Geef ook voldoende tijd om te reageren op vragen.

✓ **Beperk je tot de essentie.**

Geef geen overbodige informatie. Geef niet te veel informatie in één keer. Wat is echt belangrijk om te weten? Wat willen ze echt weten? Geef enkel details als er om gevraagd wordt, als deze het verhaal 'levendiger' maken of als komische noot. Maak dan ook duidelijk onderscheid tussen essentiële informatie en deze details (faseren).

✓ **Vermijd abstracte begrippen en woordspelingen.**

Wees zo concreet mogelijk. Geef voor sommige woorden een duidelijke omschrijving. Gebruik spreektaal. Ga er niet te snel vanuit dat iets vanzelfsprekend is. Gebruik vergelijkingen en voorbeelden om moeilijkere begrippen duidelijk te maken.

- ✓ **Spreek de mensen persoonlijk aan en ga na of de groep je begrepen heeft.**

Reageert de groep op vragen of grapjes, komen er vragen uit de groep? Betrek iedereen als je iets vertelt. Mensen met een verstandelijke beperking nemen selectief en niet alles waar. Dus toon in detail waarover je het hebt en ga na of iedereen kan volgen.

- ✓ **Vermijd cijfers en data, gebruik wel concrete verwijzingen.**

Zeg bijvoorbeeld "in de tijd van jullie grootouders", "deze toren is vijftig meter hoog, als wij allemaal op elkaar gaan staan zijn we nog niet groot genoeg".

Voor mensen met een verstandelijke beperking kan het begrip tijd moeilijk zijn. Gebruik daarom geen tijdsindelingen of jaartallen.

- ✓ **Geef uitleg in het nu-moment.**

Spreek niet over iets wat je een half uur daarvoor op een andere plaats gezien hebt. Mensen met een verstandelijke beperking hebben soms moeite met oriëntatie in de ruimte. Geef uitleg bij het voorwerp zelf. Vertel alleen iets over een onderwerp wanneer dat visueel wordt ondersteund.

- ✓ **Gebruik geen kindertaal of verkleinwoorden.**

Wees niet betuttelend.

- ✓ **Humor is een goede werkmethode.**

De inhoud van de activiteit/rondleiding:

- ✓ **Gebruik visueel materiaal** (foto's, prenten) als visuele ondersteuning van wat je vertelt.

Mensen met een verstandelijke beperking denken concreet en hebben het moeilijker met abstracte begrippen. Wat verteld wordt, is vluchtig en vaag en gaat voor hen snel verloren. Daarom is het belangrijk om tijdens de rondleiding of gidsbeurt gebruik te maken van visualisaties.

Maak het concreet en aanschouwelijk door materiaal te tonen (een harnas van een ridder, boerenkleden ...). Toon bvb. foto's of prenten waarop het voorwerp werkt of waar het in zijn context te zien is. Toon foto's of tekeningen van hoe de stad er vroeger uit zag.

Werk eventueel met een 'opdracht' (zoektocht, invulblad). Gebruik hierbij foto's of tekeningen. Dit werkt stimulerend en richt de aandacht op de belangrijkste elementen. De informatie blijft zo doorgaans beter en langer hangen. Bovendien kunnen de deelnemers iets 'tastbaars' mee naar huis nemen als herinnering, als aanleiding tot gesprek met het netwerk of om hun ervaring/kennis terug op te frissen.

- ✓ **Laat mensen waar mogelijk iets doen:**

Laat hen 'beleven' via:

- zintuigelijke beleving: bijvoorbeeld proeven, ruiken en voelen
- een doe-activiteit: bijvoorbeeld kledij van vroeger aandoen, rit met een tractor, op de scène staan,...

Probeer de deelnemers zoveel mogelijk zelf te laten doen.

Een mens onthoudt:

15% van wat hij hoort

50% van wat hij hoort en ziet

80% van wat hij hoort, ziet en DOET

Soms zet je best nog meer in op 'beleven' via de zintuigen en doen.

Personen met een matige tot ernstige/diepe verstandelijke beperking

zullen weinig hebben aan een uitgebreide uitleg. Via sensorische¹ activiteiten worden ze betrokken op hun omgeving en kunnen ze deelnemen aan activiteiten in de samenleving.

✓ **Breng structuur aan in de activiteit/rondleiding/gidsbeurt**

Wees duidelijk over de verschillende onderdelen van de rondleiding en wat ze kunnen verwachten. Verwijs ook regelmatig terug naar de structuur tijdens de rondleiding, bv. als je aan een nieuw onderdeel begint. Dit geeft structuur. De verrassing zit hem vooral in de beleving op het moment.

Wat je belooft in het begin, moet je zo goed als mogelijk proberen inlossen. Als er dan wegens tijdsgebrek of een andere reden een stap moeten worden overgeslagen, geen probleem mits de nodige kadering!

Praktische zaken kan je op voorhand doorgeven (bv. waar je naar het toilet kan gaan), hoe lang de rondleiding duurt, wat je eerst gaat doen, ...

Als je iets uitlegt, doe het dan stap voor stap. Door de dingen in kleine en duidelijke stappen uit te leggen, kan iedereen volgen.

✓ **Bouw herhaling in.**

Herhaling is zeer belangrijk! Het is nodig om alles te kunnen onthouden. Het leerproces verloopt trager. De overbrenging van het korte- naar het lange-termijn geheugen kan voor moeilijkheden zorgen. Via het gebruik van verschillende werkvormen kan de informatie ingeoefend worden.

Dit lijkt soms 'saai', maar het is wel noodzakelijk.

¹ Activiteiten met betrekking op de zintuiglijke beleving

✓ **Bouw pauzes en rustigere momenten in.**

Vaak hebben ze een geringe taakspanning en problemen met concentratie. Pauze is ook belangrijk om dingen te verwerken. Geef mensen de tijd om de omgeving in zich op te nemen. Maak de rondleiding niet te lang en wissel uitleg af met vrije kijkmomenten.

Velen hebben ook bijkomende fysieke problemen. Hou er rekening mee dat bepaalde handelingen voor personen met een beperking wat langer kunnen duren. Pas het wandeltempo aan. Voorzie extra tijd en wees geduldig.

Vermijdt fysieke overbelasting. Voorzie eventueel een alternatieve route.

Pas je tempo aan de groep aan, ook al betekent dit dat je bepaalde onderdelen van de rondleiding niet kan doen.

✓ **Zorg voor genoeg variatie tussen luisteren, kijken, doen, ...**

Hou rekening met de korte aandachtspanne van personen met een beperking. Velen zijn prikkelgevoelig en snel afgeleid.

De exploratiedrang wordt gestimuleerd door variatie aan te bieden en de rondleiding attractief te maken. Muziek en geluid kunnen daarbij helpen. Bouw ook een prettig eind- of hoogtepunt in.

Personen met een verstandelijke beperking kijken vaak globaal naar de wereld rond hen, geef daarom gerichte waarnemingsopdrachten.

✓ **Probeer de deelnemers actief en met een positieve ingesteldheid te stimuleren.**

Een positieve ingesteldheid is een eerste stap naar toegankelijkheid! Het eerste contact/indruk bepaalt sterk het verloop van de gidsbeurt/rondleiding. Vraag in de groep naar de hobby's, laat mensen even vertellen. Dit versterkt de verbondenheid in de groep en je hebt als gids de kans om de mensen te leren kennen.

Mensen met een verstandelijke beperking zijn erg beïnvloedbaar door hun

omgeving. Het is dus belangrijk dat we enthousiast zijn. Via sfeerschepping vergroot men aandacht en betrokkenheid. Toon oprechte belangstelling voor de gevoelens en zienswijze van iedere individuele deelnemer. Positieve waardering en een stimulerende houding zijn het uitgangspunt! Het geeft een goed gevoel als iemand je waardeert!

✓ **Werk ervaringsgericht.**

Heb aandacht voor de leefwereld van de deelnemers. Probeer aanknopingspunten uit hun dagelijkse leven te vinden. Wat brengen zij aan? Bijvoorbeeld: bij een bezoek aan de beiaard vragen wie thuis muziek speelt, bij het bezoek aan de kruidentuin vragen wie er thuis een tuin heeft, ...

Vertrek vanuit hun ervaring en werk van daaruit de rondleiding uit. vb.: Een schilderij tot leven brengen. Gebruik hun verhaal of stel vragen in plaats van zelf voortdurend te vertellen. Laat de groep mee bepalen waar er wordt gestopt en wat er aan bod komt.

✓ **Zorg voor veiligheid**

Het is belangrijk om zowel op **fysiek** als **emotioneel** vlak voor veiligheid te zorgen.

Verwittig mensen vooraf bij opstapjes, smalle trappen, obstakels, ... Houdt rekening met angstgevoelens, stel hen gerust en biedt hulp waar nodig. Hou er ook rekening mee dat sommigen zichzelf overschatten en misschien wat roekeloos zijn.

Kondig dingen die anders zijn, zoals een donkere ruimte, een luide knal of harde muziek op voorhand aan. Heb begrip voor het feit dat dit voor sommige mensen beangstigend is.

Laat mensen in kleinere ruimtes in kleine groepjes binnen gaan om te kijken. Dit duurt iets langer, maar iedereen heeft dan de kans om het goed te zien. Bovendien heeft iedereen die moet wachten zo een korte pauze.

✓ **Gebruik een aangepaste brochure:**

Dit is niet alleen een verduidelijking voor de deelnemers, maar ook een communicatiemiddel. Ze kunnen het thuis tonen, samen bekijken en op die manier vertellen wat ze gezien en beleefd hebben. Het is een houvast en een herinnering voor later.

Ontwerp de brochure met een leuke en aantrekkelijke vorm, eenvoudige taal en niet veel tekst, gebruik concreet fotomateriaal of tekeningen, eventueel een anekdote, leuke weetjes of een oefening.

✓ **Werk met een voorbespreking van de rondleiding/gidsbeurt.**

Kom eerst samen in een lokaal om een powerpoint of projectie te tonen met uitleg (= een virtuele rondleiding). Nadien volgt de echte rondleiding.

Dit heeft een aantal voordelen:

- Je kan de deelnemers op een rustige manier onthalen.
- Je kan alvast de planning uitleggen en zorgen voor structuur.
- Het creëert herhaling en zorgt ervoor dat de info gemakkelijker wordt opgeslagen.
- Het zorgt voor herkenning tijdens de wandeling en maakt de rondleiding vlotter.
- Je kan ook alleen de virtuele rondleiding aanbieden aan personen die helemaal niet mobiel zijn of foto's van plaatsen tonen waar je niet geraakt (bv. foto van boven in de kerktoren).

Extra tips:

✓ **Gebruik naast uitleg ook andere werkvormen:**

Wees creatief! Geef zoekopdrachten in een museum. Maak puzzels van deelfragmenten van een gebouw. Verpak de rondleiding in een verhaal of legende. Laat muziekfragmenten horen. Gebruik spelelementen.

✓ **Evalueer, zodat je de rondleiding verder kan aanpassen aan de doelgroep:**

Zeker bij een eerste ervaring met personen met een verstandelijke beperking, is het aangewezen om grondig te evalueren en waar nodig bij te sturen. Wat waren de positieve en minder positieve ervaringen van deelnemers? Moet er iets aangepast worden aan de opbouw van de rondleiding? Toets ook het welbevinden van de deelnemers.

✓ **Maak op voorhand afspraken en geef uitleg:**

Leg uit waarom het belangrijk is om objecten niet aan te raken.

✓ **De belangrijkste tip blijft:**

Elke persoon met een verstandelijke beperking is anders. Als je met de mensen in gesprek gaat, ontdek je het best op welk niveau je het beste kan gidsen.

Inclusie vraagt ons om hetzelfde aanbod voor iedereen aan te bieden. Zorg ervoor dat ieder individu in elke groep tot zijn recht komt. Zoek manieren om de ervaringen voor elke deelnemer even interessant en diepgaand te maken.

Zorg ervoor dat personen met een verstandelijke beperking in elke groep meekunnen, dat is pas inclusie!

En...oefening baart kunst!

6. De basishouding van de gids: een bondige samenvatting

Een goede gids:

- ✓ Is vriendelijk, geduldig en eerlijk
- ✓ Gaat respectvol en op een volwassen manier om met mensen met een verstandelijke beperking
- ✓ Spreekt rechtstreeks tot personen met een beperking (ook al is er een begeleider bij)
- ✓ Heeft oog voor verschillen tussen mensen
- ✓ Past zijn tempo aan aan het tempo van de groep
- ✓ Gebruikt eenvoudige taal
- ✓ Gebruikt visueel materiaal
- ✓ Laat waar mogelijk dingen doen en ervaren
- ✓ Zorgt voor structuur en herhaling
- ✓ Betreft de deelnemers actief en is positief
- ✓ Heeft respect voor de zelfstandigheid (hulp is niet altijd nodig): vraagt hoe hij kan helpen, laat mensen zelf beslissen of ze willen deelnemen aan een activiteit,...
- ✓ Respekteert de privacy: informeren naar de beperking en de mogelijkheden mag, maar uit functioneel oogpunt

Deze basishouding van een goede gids is goed voor alle deelnemers!

Bronnenlijst

Ervaringsdeskundigheid van Pasform rond verstandelijke beperking, toegankelijke cultuur, sociaal cultureel werk en inclusie.

Verstandelijke handicap | VAPH. (2019). Geraadpleegd op 27 augustus 2019, van <https://www.vaph.be/professionelen/mdt/mdv/modules/verstandelijke-handicap>

Grietens, H., Vanderfaeillie, J., Hellinckx, W., Ruijssenaars, W. (2005), *Handboek orhtopedagogische hulpverlening, Leuven/Voorburg: Acco.*

Verstandelijk beperkten en de museale werkvloer. (2019). Geraadpleegd op 27 augustus 2019, van <https://www.reinwardtcommunity.nl/nl/page/1920/verstandelijk-beperkten-en-de-museale-werkvloer>

Gidsen en rondleiden van personen met een beperking. (2010). Geraadpleegd op 27 augustus 2019, van <https://www.toerismevlaanderen.be/gidsen-en-rondleiden-van-personen-met-een-beperking>

Competentiewaaier. (2015). Geraadpleegd op 27 augustus 2019, van <https://kwaliteit.toerismevlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/WAAIER+-Competentiewaaier.pdf>

Depoortere, S. (2019). *Hoe kan ik als gids inspelen op de noden van mensen met autisme?* Geraadpleegd op 27 augustus 2019, van <https://www.toerismevoorautisme.be/tips/hoe-gids-ik-voor-mensen-met-autisme/>